

บทที่ 3

ประวัติความเป็นมาและภูมิปัญญางานพุทธปฏิมาลุ่มน้ำโขง

ประวัติความเป็นมาและภูมิปัญญางานพุทธปฏิมาลุ่มน้ำโขงพระพุทธรูปปฏิมาในพื้นที่อำเภอเชียงแสนและ เชียงของ จังหวัดเชียงราย และแขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว พบดังนี้

1.ประวัติความเป็นมาของงานพุทธปฏิมาลุ่มน้ำโขง

ประวัติความเป็นมาของงานพุทธปฏิมานั้นถ้ามองตามหลักฐานหรือข้อเท็จจริงที่ปรากฏ อาจกล่าวได้ว่าพุทธปฏิมาหรือพระพุทธรูป นั้นสร้างขึ้นครั้งแรกโดยพวกโยนก(ฝรั่งชาวกรีก) ในประเทศ อินเดีย โดยจินตนาการที่ซาบซึ้งในพุทธคุณของศิลปินกร มีรูปแบบที่ผสมผสานระหว่างศิลปะกรีกกับ ศิลปะอินเดีย

สำหรับประวัติความเป็นมาของพุทธปฏิมาในแถบลุ่มน้ำโขง ในพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัด เชียงราย และแขวงบ่อแก้ว ในภาคเหนือประเทศ สปป.ลาวนั้นมีประวัติความเป็นมาดังนี้

1) ประวัติความเป็นมาของพุทธปฏิมาในพื้นที่อำเภอเชียงแสน และเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในอดีตพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย นั้นถือเป็น อำเภอที่เป็นเมืองเก่า และเป็นต้นกำเนิดของศิลปวัฒนธรรมมากมาย เนื่องจากในอดีตเมืองเชียงแสนใน สมัยล้านนาตอนต้นเป็นเมืองศูนย์กลางของอาณาจักรและพระศาสนา และยังเป็นเมืองที่เป็นต้น กำเนิดของพระพุทธรูปเชียงแสน ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะงดงามน่าเกรงขามมาก ซึ่งจาก การศึกษาข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ พบว่าประวัติความเป็นมาของพุทธปฏิมาในพื้นที่ อำเภอเชียงแสนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้นมีดังนี้

การสร้างพุทธปฏิมาในพื้นที่อำเภอเชียงแสนนั้นสร้างขึ้นเพื่อเป็นรูปเคารพที่เป็นตัวแทนของ พระพุทธเจ้าให้พุทธศาสนิกชนได้กราบไหว้เคารพบูชา ซึ่งพุทธปฏิมาองค์แรกที่สร้างขึ้นในเขตพื้นที่ อำเภอเชียงแสนนั้นไม่มีประวัติหรือข้อมูลที่แน่ชัด แต่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และข้อมูลที่ตรงกัน ว่า พุทธปฏิมาในเขตพื้นที่อำเภอเชียงแสนนั้นในอดีตที่สร้างขึ้นนั้นราวพุทธศตวรรษที่ 19 ซึ่งมี ลักษณะผสมผสานอิทธิพลของศิลปะปาละ พุกาม และการสืบทอดศิลปะหริภุญชัย ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ของพระพุทธรูปที่เป็นข้อสังเกตได้คือ มีพระพักตร์กลม อมยิ้ม ขมวดพระเกศาใหญ่ พระวรกายอวบ อ้วน ชายสังฆาฏิสั้นเหนือพระถัน จากนั้นช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 รูปแบบลักษณะของพระพุทธรูปปฏิมา ได้รับอิทธิพลจากศิลปะสุโขทัย รูปแบบลักษณะของพุทธปฏิมาจึงมีลักษณะการผนวกรูปแบบของ ศิลปะสุโขทัยรวมอยู่ด้วย

2) ประวัติความเป็นมาของพุทธปฏิมาในพื้นที่ แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. ภูมิปัญญางานพุทธปฏิมา

ภูมิปัญญาในงานพุทธปฏิมาลุ่มน้ำโขงนั้นผู้วิจัยจะขอเสนอภูมิปัญญางานพุทธปฏิมาในด้านการสร้างพุทธปฏิมา การใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ ดังนี้

1) ภูมิปัญญาในการสร้างพุทธปฏิมา

1.1 วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างพุทธปฏิมา

วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างพระพุทธรูปนั้น โดยทั่วไปนั้นมีวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้างพระพุทธรูปตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคือ(สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 29,.....)

วัสดุที่ใช้ในการสร้างพระพุทธรูปใน ระยะเวลาของอินเดีย เช่น ในสมัยคันธารราชูได้แก่ ศิลา โดยนำมาสลักเป็นภาพเล่าเรื่อง ทั้งงานประติมากรรมนูนสูง นูนต่ำ และลอย- ตัว ในระยะต่อมาจึงมีการสร้างพระพุทธรูปโดยการหล่อด้วยสำริด โดยเฉพาะในอินเดีย ภาคใต้ เช่น ในสมัยอมราวดีพบหลักฐานการสร้างพระพุทธรูปในประเทศไทยในระยะแรกเริ่ม ตั้งแต่สมัย ก่อนทวารวดี และในสมัยทวารวดีพบว่า มีการใช้วัสดุหลายอย่าง ได้แก่ ดินเผา ปูน-ปั้น ศิลา ทองสำริด จนกระทั่งถึงสมัยสุโขทัย ล้านนา อโยธยา และรัตนโกสินทร์ จึงมีวัสดุชนิดอื่นเพิ่มขึ้นมา ได้แก่ ทองคำ นาก ไม้ หินสีต่างๆ หรือสลักจากศิลาแลงเป็นโคลน (การขึ้นรูปเป็นเค้าโครงอย่างคร่าวๆ) แล้วปั้นปูนทับ รวมทั้งการก่ออิฐถือปูน หากเป็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่ โดยทั่วไปแล้ว ไม่ว่าพระพุทธรูปจะสร้างด้วยวัสดุประเภทใดก็ตาม มักมีการลงรักปิดทองด้วย ดังนั้น พระพุทธรูปส่วนมากจึงมีสีทองทั้งองค์

- ดินเผา ใช้ดินเหนียวปั้นเป็นพระพุทธรูป แล้วนำมาเผาไฟเพื่อให้เกิดความแข็งแกร่ง ถ้ามีขนาดใหญ่ก็จะทำเป็นหลายชิ้นแยกเผา และนำมาประกอบเข้าด้วยกันในภายหลัง เสร็จแล้วอาจปั้นปูนทับ หรืออาจลงรัก และปิดทองทับอีกครั้งหนึ่ง งานประติมากรรมดินเผาชิ้น ใหญ่เป็นประติมากรรมนูนสูงประดับศาสนสถาน โดยแสดงเป็นพระพุทธรูป และภาพเล่าเรื่องพุทธประวัติ

- ศิลา ศิลาที่นิยมนำมาใช้ในการทำพระพุทธรูป ได้แก่ หินทราย เพราะมีเนื้อละเอียด และสลักได้ง่าย รองลงมา ได้แก่ หินชั้นชนิดอื่นๆ หินชนวน และหินแกรนิต ในระยะหลังๆ ยังมีพวกหินสีต่างๆ ตระกูลควอตซ์ เช่น หินสีเขียวที่นำมาสร้างเป็นพระ-แก้วมรกต รวมทั้งหยกและหินอ่อน เทคนิค การสร้างพระพุทธรูปศิลานำมาใช้ทั้งในงานประติมากรรมนูนสูงและประติมากรรมลอยตัว ในศิลปะทวารวดี และศิลปะขอม ที่พบในประเทศไทยตั้งแต่หลังพุทธศตวรรษที่ 19 ลงมาในสมัยสุโขทัย ล้านนา และอโยธยา นิยมหล่อด้วยทองสำริดเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีการสลักศิลาปูนอยู่บ้างในศิลปะอโยธยา และสกุลช่างพะเยาในล้านนา

- ทองสำริด เป็นวัสดุที่นิยมนำมา สร้างพระพุทธรูปเป็นอย่างมาก มีส่วนผสมของโลหะที่สำคัญ 2 อย่างคือ ทองแดงกับดีบุก ใช้เทคนิคการสร้างด้วยการหล่อที่เรียกว่า การใช้ความร้อนไล่ขี้ผึ้งออก หรือ

ที่เรียกว่า “สูญขี้ผึ้ง” (lost wax) มีกรรมวิธีโดยย่อ คือ เริ่มด้วยการปั้นรูปเป็นเค้าโครง ด้วยดินเหนียวก่อน แล้วจึงปั้นหุ้มด้วยขี้ผึ้ง ตกแต่งรายละเอียดทุกส่วนของพระพุทธรูปเสร็จแล้วใช้ดินเหนียวผสมกับเกลบ และมูลโคกระบือหุ้มอีกชั้นหนึ่งแล้วจึงนำไปหล่อ โดยวางพิมพ์ให้เสียรของพระพุทธรูปคว่ำลง แล้วจึงเทโลหะหลอมละลายใส่ลงในพิมพ์ โลหะจะไปแทนที่ขี้ผึ้งซึ่งละลาย เมื่อโลหะแข็งตัวแล้วจึงทุบดินที่พอกหุ้มไว้ออก เมื่อนำไปตกแต่งเนื้อทองสำริดให้เรียบร้อยก็จะได้พระพุทธรูปทองสำริดตามที่ต้องการ เทคนิคการหล่อแบบนี้เป็นที่นิยมในการสร้าง พระพุทธรูปอย่างมากตั้งแต่สมัยโบราณมาจน ถึงปัจจุบัน

นอกจากทองสำริด โลหะมีค่าที่อาจนำมาใช้หล่อพระพุทธรูป คือ ทองคำ และนาก นากเป็นส่วนผสมของทองคำ เงินและทองแดง ทั้งทองคำและนากเมื่อหล่อเป็นพระพุทธรูปจะสุกปลั่งสวยงาม แต่เนื่องจากมีราคาแพงมาก จึงมีจำนวนไม่มากนัก

- ปูนปั้น เป็นเทคนิคการสร้างพระ-พุทธรูปที่ปรากฏหลักฐานมาตั้งแต่สมัยก่อนทวารวดี และพบมากในสมัยทวารวดีเรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน ปูนที่นำมาใช้ในการปั้นเป็น ปูนแบบโบราณที่เรียกว่า ปูนดำปูนหมัก โดยนำปูนจากธรรมชาติมาหมัก และดำเข้ากับส่วนผสมอย่างอื่นที่ทำให้เกิดความเหนียว และคงทนถาวร เช่น น้ำอ้อย งานปูนปั้นเป็นการสร้างขึ้นเพื่อประดับศาสนสถาน นิยมสร้างเป็นภาพเล่าเรื่อง และลวดลายประดับ

- งานก่ออิฐถือปูน มักพบในการก่อสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่โดยการก่ออิฐถือปูนเป็น โครงด้านใน และปั้นปูนตกแต่งรายละเอียดด้านนอก จากนั้นจึงลงรัก โดยใช้ยางรักซึ่งเป็นยางไม้ผสมกับใบตองเผาไฟเรียกว่า รักสมุก และขัดผิวให้เรียบ แล้วจึงปิดทองคำเปลวทับ ก็จะได้ผิวพระพุทธรูปที่ดูใกล้เคียงกับเนื้อสำริด นอกเหนือจากการก่ออิฐ บางครั้งก็ใช้ศิลาแลงก่อ หรือทำเป็นโคลนก็มี ส่วนด้านนอกปั้นปูนทับด้วยกรรมวิธีอย่างเดียวกัน

- ไม้ นำมาสร้างพระพุทธรูปโดยการ แกะสลัก แล้วจึงลงรักปิดทอง ข้อดีของวัสดุที่เป็นไม้คือสามารถสร้างได้ง่าย และแสดง รายละเอียดของงานช่างได้ดี แต่มีข้อเสียคือ ไม่ค่อยมั่นคงถาวร และผุพังง่าย ดังนั้น จึงไม่พบหลักฐานแกะสลักไม้เหลืออยู่มากนัก มักปรากฏหลักฐานในงานศิลปกรรมรุ่นหลังเท่านั้น เช่น ในสมัยอยุธยา รัตนโกสินทร์ และงานช่างพื้นเมืองในล้านนา

นอกจากนี้ ยังมีวัสดุอื่นๆ ได้แก่ ทองเงิน นำมาสร้างพระพุทธรูปในลักษณะของการบูรหรือทำเป็นแผ่นคูนูน

สำหรับพระพุทธรูปปฏิมาที่เป็นองค์ประธานภายในสิม(โบสถ์)วิหารในอำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายและแขวงหลวงพระบาง สปป.ลาว นั้นจะนิยมสร้างพระพุทธรูปปฏิมาโดยใช้ งานก่ออิฐถือปูนที่ก่ออิฐถือปูนเป็นโครงด้านใน พร้อมปั้นปูนตกแต่งรายละเอียดด้านนอก

พระพุทธรูปปฏิมาองค์ประธานในสิม(โบสถ์)วิหาร ที่ใช้วัสดุอุปกรณ์งานก่ออิฐถือปูนในการสร้าง

1.2 กรรมวิธีในการสร้างพระพุทธรูป

กระบวนการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาที่เป็นองค์ประธานภายในสิม(โบสถ์)วิหารในพื้นที่อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และ แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว นั้นมีรูปแบบกระบวนการสร้างที่ คล้ายคลึงกับการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาที่เป็นองค์ประธานภายในสิม(โบสถ์)ที่กำลังนิยมในปัจจุบันคือ สร้างเป็นพระเนื้อโลหะ ประเภทพระหล่อ พระปั๊ม พระฉีดยา งานก่ออิฐถือปูนและงานปูนปั้น โดยแต่ละ งานมีรายละเอียดของกรรมวิธีในการสร้างดังนี้

1) การสร้างพระเนื้อโลหะ ประเภทพระหล่อ พระปั๊ม พระฉีดยา

การสร้างพระเนื้อโลหะสามารถแบ่งกรรมวิธีการสร้างเป็น 2 แบบ คือการหล่อแบบโบราณ และการหล่อแบบสมัยใหม่ โดยมีรายละเอียดกรรมวิธีการสร้างดังนี้

1.1 การหล่อแบบโบราณมีขั้นตอนการหล่อแบบโบราณ ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆดังนี้

1) การขึ้นดินหุ่น คือการแกะหุ่นดินตามรูปพรรณสัณฐานที่ต้องการ จากนั้นจึงนำมาหล่อเป็น องค์พระต้องการ พระที่ได้ครั้งแรกนี้เรียกว่า “แกนหุ่นดิน”

2) เข้ารูปลี้ผึ้ง เมื่อได้แกนหุ่นที่หล่อเรียบร้อยแล้ว จะนำขี้ผึ้งมาพอกองค์พระ แกะตกแต่ง รายละเอียดด้วยเสนียด (ไม้ทองเหลืองปลายแบน) จนเป็นที่พอใจก็จะได้รูปลี้ผึ้งองค์พระที่ต้องการจะ ให้เป็นในลักษณะอากัปภิกิริยาต่างๆ ตลอดจนลวดลายตามความประสงค์ของผู้แกะแบบ

3) พอกคินข้าว เมื่อได้รูปขี้ผึ้งแล้วก็นำคินข้าว (นำข้าวมาคั้นน้ำผสมกับดินเหนียวและทรายให้ข้นจับตัวกันเหนียวแน่น) พอกให้ทั่วองค์พระหุ่นขี้ผึ้ง แล้วเจาะรูตรงปลายเพื่อให้ขี้ผึ้งไหลออกมาเมื่ออุณหภูมิร้อนสูง

4) เทสารละลาย นำโลหะผสมที่หลอมละลายรวมกันเข้าที่แล้ว เทลงในเบ้าแม่พิมพ์ ความร้อนจะทำให้ขี้ผึ้งละลายออกมาจากครุที่เจาะไว้เรียกว่า “การสำรองขี้ผึ้ง” โลหะผสมจะเข้าแทนที่ขี้ผึ้งได้รูปองค์พระที่ต้องการ

5) การทูลเบ้าทิ้ง เมื่อกระบวนการต่างๆที่ผ่านมาสำเร็จด้วยดีแล้ว พอโลหะจับกันแข็งตัวและเย็นดีแล้ว ก็จะมีการทูลเบ้าดินที่หุ้มองค์พระไว้ออกให้หมด ดังนั้น จึงมีการเรียกพระหล่อโบราณว่า “พระพิมพ์เบ้าทูล”

พระหล่อโบราณที่ได้ ส่วนมากจะขาดความละเอียดของเส้นรูปพรรณสัณฐานเนื่องด้วยเครื่องมือแบบภูมิปัญญาชาวบ้านโบราณ และกระบวนการผลิตก็มิได้ควบคุมในเรื่องของส่วนผสม ชั่งตวง แม้แต่การความร้อนในการหล่อที่มิได้มีความสม่ำเสมอ จึงทำให้พระหล่อโบราณแต่ละองค์มีเอกลักษณ์เฉพาะ ที่ยากแก่การปลอมแปลง ที่ต่างจากการหล่อแบบสมัยใหม่

1.2 การหล่อแบบสมัยใหม่มีขั้นตอนการหล่อ ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆที่คล้ายคลึงกับการหล่อแบบโบราณแต่มีอุปกรณ์การผลิต และกระบวนการผลิต การชั่งตวง การควบคุมที่เป็นมาตรฐานดังนี้

1) แกะแม่พิมพ์ด้วยขี้ผึ้ง ใช้ปูนปลาสเตอร์พอกหุ่นแทนคินข้าว แล้วจึงสำรองขี้ผึ้งออกต่อจากขั้นตอนนี้ เดิมทีจะต้องกระทำต่อเนื่องกันในขณะที่แม่พิมพ์ยังร้อนอยู่ แต่ในสมัยใหม่จะเป็นการ “เทพิมพ์เย็น” หมายถึงให้พิมพ์ที่ผ่านการหลอมและสำรองขี้ผึ้งออกแล้วปล่อยให้เย็นตัวก่อน แล้วจึงเทโลหะผสมลงไป ซึ่งวิธีการนี้สามารถสร้างพระได้เป็นช่อทีละหลายองค์ในครั้งเดียว

2) การฉีดพระ นับเป็นเทคนิคใหม่ที่ทำให้พระออกมาสวยมีรายละเอียดคมชัดทุกสัดส่วน ตามความปรารถนา อันเกิดจากการเหวี่ยงโลหะอย่างรวดเร็วและแรงหลายรอบ ให้กินรายละเอียดของแม่พิมพ์ได้ทุกอย่าง สำหรับขั้นตอนการฉีดพระประกอบด้วย การแกะแม่พิมพ์ด้วยขี้ผึ้ง ถอดพิมพ์ด้วยยางทำฟัน ซึ่งมีคุณสมบัติที่ดีมากในการเก็บรายละเอียดต่างๆได้อย่างครบถ้วน จากนั้นจึงใช้ปูนทำฟันฉีดเข้าพิมพ์ยาง แล้วนำไปใส่เข้ากระบอกระบายเพื่อไล่โลหะให้เข้าไปตามกระบอกระบายโดยผ่านท่อ แรงเหวี่ยงจะอัดมวลสารไปยังทุกส่วนของแม่พิมพ์ จะได้พระที่งดงามตามปรารถนาเป็นช่อๆละหลายองค์

3) การปั๊มพระ นับเป็นกรรมวิธีแบบใหม่ในการสร้างพระที่มีขั้นตอนคล้ายการฉีด หากแต่ในขั้นตอนการแกะแม่พิมพ์ จะมี 2 ด้านประกบกัน เรียกว่า “แม่พิมพ์ตัวผู้ และแม่พิมพ์ตัวเมีย” นอกจากนี้จะต้องทำตัวตัดขึ้นอีกตัว (ในกรณีทำเหรียญ) ซึ่งจะมีขนาดพอเหมาะกับแม่พิมพ์

การสร้างแม่พิมพ์ในพระปั๊มนี้สามารถ “ถอดพิมพ์ใหม่” เกิดเป็นบล็อกแม่พิมพ์ได้จำนวนมากตามความต้องการ ด้วยยางทำฟัน ซึ่งทำให้แม่พิมพ์ที่ถอดขึ้นมา ไม่ติดเพี้ยนจากแม่พิมพ์ตัวแรกเลย จึงได้รับความนิยมเป็นอย่างมากกับการสร้างพระในปัจจุบันที่มีปริมาณการสร้างคราวละมากๆ

ส่วนโลหะผสม ก่อนที่จะมาทำการปั๊มพระ จะเป็นโลหะผสมที่เย็นตัวแล้ว นำเข้าเครื่องปั๊มพระ ออกมาได้เหรียญ หรือรูปหล่อปั๊ม ตามความต้องการ และมีความเหมือนกันทุกองค์

2) งานก่ออิฐถือปูน

งานก่ออิฐถือปูน มักพบในการก่อสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่ โดยการก่ออิฐถือปูนเป็น โครง ด้านใน และปั้นปูนตกแต่งรายละเอียดด้านนอก จากนั้นจึงลงรัก โดยใช้ยางรักซึ่งเป็นยางไม้ผสมกับ ใบบดเผาไฟเรียกว่า รักสมุก และขัดผิวให้เรียบแล้วจึงปิดทองคำเปลวทับก็จะ ได้ผิวพระพุทธรูปที่ดู ใกล้เคียงกับเนื้อสำริด นอกเหนือจากการก่ออิฐ บางครั้งก็ใช้ศิลาแลงก่อ หรือบางครั้งทำเป็น โกล ส่วน ด้านนอกปั้นปูนทับด้วยกรรมวิธีอย่างเดียวกัน

3) ปูนปั้น

ปูนปั้นเป็นเทคนิคการสร้างพระพุทธรูปที่ปรากฏหลักฐานมาตั้งแต่สมัยก่อนทวารวดี และพบ มากในสมัยทวารวดีเรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน ปูนที่นำมาใช้ในการปั้นเป็น ปูนแบบโบราณที่เรียกว่าปูนดำ ปูนหมัก โดยนำปูนจากธรรมชาติมาหมัก และดำเข้ากับส่วนผสมอย่างอื่นที่ทำให้เกิดความเหนียวและ คงทนถาวร เช่น น้ำอ้อย งานปูนปั้นเป็นการสร้างขึ้นเพื่อประดับศาสนสถาน นิยมสร้างเป็นภาพเล่า เรื่อง และลวดลายประดับ

2) ภูมิปัญญาด้านความเชื่อและพิธีกรรม

พุทธปฏิมาเป็นความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่ถือว่าเป็นตัวแทนของพระพุทธรองค์และเป็นแรงยึดเหนี่ยวของพุทธศาสนิกชนให้ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพุทธองค์ สำหรับความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปปฏิมา นั้น ประชาชนในอำเภอเชียงแสนมีความเชื่อคล้ายคลึงกับ ชาวพระพุทธร โดยทั่วไปว่าการสร้างพระพุทธรูปถวายวัดเป็นการสร้างบุญหรือเป็นการไถ่ล้างบาป(อ้างถึงใน ประเพณีไทยคอตคอม. ออนไลน์,ค้นเมื่อ 20 กันยายน 2552) ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับบุญจากการสร้างพุทธปฏิมาหรือการสร้างพุทธปฏิมาไถ่ล้างบาปดังนี้

การสร้างพระพุทธรูปหรือพุทธปฏิมาถวายวัด คือ การหวังจะให้มิมีบุญติดตามตัวทั้งชาตินี้ และเมื่อเกิดมาในชาติหน้า เป็นมนุษย์จะพร้อมด้วย ทรัพย์สินเงินทอง บริบูรณ์ด้วยข้าทาสบริวาร และการงานที่ก้าวหน้า และชาวไทยพุทธบางกลุ่ม ยังเชื่อว่าการสร้างพระพุทธรูป จะมีวาสนาดีจากการเสี่ยงโชค โดยเหตุที่เป็นการทำบุญอย่างใหญ่หลวง ที่จะช่วยทำนุบำรุงพระศาสนา อีกทั้งเกิดอานิสงส์กับตนเอง ทำให้หลุดพ้น จากภัยอันตรายต่างๆ ไร้โรคภัยไข้เจ็บ และประสบความสำเร็จในชีวิตและบุคคลใดได้ถวายพระพุทธรูปที่ทำจากดินบุก บุคคลนั้นเมื่อตายไปจากโลกนี้ จะไปเกิดเป็นเทวดา ผู้มีฤทธิ์ศักดิ์กาภาพยิ่งนัก บุคคลใดถวายพระพุทธรูปที่สร้างมาจากเงิน เมื่อตายไปจะได้ไปเกิดเป็นพระมหาจักรพรรดิ ประกอบด้วยแก้ว 7 ประการ และเป็นใหญ่ในแผ่นดินทั้งหมด บุคคลใดถวายพระพุทธรูปที่สร้างจากทองเหลือง และสัมฤทธิ์ เมื่อตายไปจะได้เกิดเป็นบรมกษัตริย์ มีทรัพย์สมบัติมากมายนับไม่ถ้วน บุคคลใดได้ถวายพระพุทธรูปที่ทำด้วยจากศิลา เมื่อตายไปจะเกิดเป็นสมเด็จพระอมรินทรราชา ผู้เป็นใหญ่ใน

สวรรค์ชั้นดาวดึงส์บุคคลใดที่สร้างพระพุทธรูปให้สำเร็จด้วยไม้โพธิ์ และแก่นจันทร์ แล้วนำมาถวาย พระหรือวัด ผู้นั้นเมื่อตายไปจากโลกนี้ไปแล้ว จะได้เกิดมาเป็นใหญ่ ในประเทศราชประกอบด้วยจตุ รงคเสนาเป็นอันมาก บุคคลที่สร้างพระพุทธรูปลายเจ้า เขียนด้วยพระบาทแล้วนำมาถวายพระ บุคคลนั้น เมื่อตายจาก โลกนี้ไป จะได้เกิดเป็นมหาพรหม อันมีอำนาจยิ่งใหญ่ บุคคลถวายพระพุทธรูปที่สร้างสำเร็จ ด้วยทองคำธรรมชาติ บุคคลนั้นแม้ในชาติต่อไป มีความปรารถนาจะเป็นพระพุทธรูปเจ้าในกาลต่อไป ก็ อาจสำเร็จสมตามความปรารถนา (อ้างถึงใน

การสร้างพระพุทธรูปหรือพุทธรูปปฏิมา เป็นกุศลดังนี้

1. อกุศลกรรมในอดีตชาติแต่ปางก่อน จะเปลี่ยนจากหนักเป็นเบา จากเบาเป็นสูญ
2. สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครอง สรรพภัยอันตรายสลาย ปวงภัยไม่มี คนคิดร้ายไม่สำเร็จ
3. เจ้ากรรมนายเวรในอดีตชาติแต่ปางก่อน เมื่อได้รับส่วนบุญไปแล้วก็จะเลิกจองเวรจองกรรม
4. เหล่ายักษ์ผีรอกษส งูพิษเสื่อร้าย ไม่อาจเป็นภัยอยู่ในที่ใดก็แล้วคลาดจากภัย
5. จิตใจสงบ ราศีฟ่องใส สุขภาพแข็งแรง กิจการงานเป็นมงคล รุ่งเรืองก้าวหน้าผู้คนนับถือ
6. มั่นคงในคุณธรรม ความอุดมสมบูรณ์ปรากฏ (เกินความคาดฝัน) ครอบครัวยุติสันต์ วาสนา ยิ่งยืน
7. คำกล่าวเป็นสัจจ์ ฟ้าดินปราณี ทวยเทพยินดี มิตรสหายบริดา หนี้สินจะหมดไป
8. คนโง่สิ้นเขลา คนเจ็บหายได้ คนป่วยหายดี ความทุกข์หายเจ็ญ สตรีจะได้เกิดเป็นชายเพื่อบวช
9. พันจากมวลอกุศล เกิดใหม่บุญเกื้อหนุน มีปัญญาล้ำเลิศ บุญกุศลเรืองรอง
10. สิ่งที่สร้างจะบังเกิดเป็นกุศลจิตแก่ทุกคนที่ได้พบเห็นเป็นเนืองนิตย์ อย่างเอนกทุกชาติของผู้สร้างที่ เกิดจะได้ฟังธรรมจากพระอริยเจ้าปัญญาในธรรมแก่กล้าสามารถได้ (อ้างถึงใน

<http://bbznet.pukpik.com>.ค้น 25 ตุลาคม 2552)

การสร้างพุทธรูปปฏิมานี้ผู้สร้างจะได้อันสงฆ์แห่งความเป็นบุคคลผู้นำเคารพเลื่อมใส และได้ ลักษณะมหาบุรุษ บุญนี้ยังส่งผลให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ด้วยรูปสมบัติทรัพย์สมบัติและคุณสมบัติ ตลอดจน ลากยศ สรรเสริญ สุขและมรรคผลนิพพานมหาทานบารมีในครั้งนี้ นับเป็นบุญลาภอันประเสริฐของทุก ท่าน(อ้างถึงในวารสารอยู่ในบุญ - สายสัมพันธ์แห่งพุทธศาสนา ไทย ศรีลังกา. ออนไลน์,ค้น 25 ตุลาคม 2552)

การสร้างพุทธรูปปฏิมานี้ผู้สร้างพระพุทธรูปหรือพุทธรูปปฏิมาจะได้ประโยชน์หรืออันสงฆ์ ดังนี้

1. ได้บุญตั้งแต่วันแรกที่คิดสร้าง อันประกอบด้วยศรัทธาในพระพุทธรูปองค์จัดเป็น ตถาคตโพธิศรัทธา
2. เมื่อบริจาคทรัพย์ในการสร้างจัดเป็น ทานบารมี
3. เมื่อชวนขววยติดตามตลอดงานจัดสร้างพระปฏิมา จัดเป็นกุศลส่วน วยยาวัจฉมัย
4. เมื่อองค์พระปฏิมาสำเร็จสมบูรณ์ ได้เป็นที่ตั้งแห่งความตามอนุสรณ์ ถึงพระพุทธรูปคน ทั้งตนเองด้วย ทั้งผู้อื่นด้วย กุศลจะเกิดเพิ่มขึ้นทุกครั้งที่ได้อาศัยพระพุทธรูปปฏิมา

5. อำนาจแห่งกุศลที่สร้างพระพุทธรูปมา ส่งผลให้ได้เกิดเป็นคนรูปงาม มีบุคลิกสง่าเป็นที่เคารพรักใคร่ของประชาชน และมีอิสรียศ บริวาร ทรัพย์สมบัติ ตลอดจนความสุขสถาพร ไม่เป็นโรควิกลจริต
6. ปิศอบายภูมิ และส่งให้ปฏิสนธิในสุคติภูมิทันทีในสมัยกาลมรณะแล้ว หากมีอารมณ์ในกุศลกิจนั้นปรากฏให้จิตก่อนจุติ
7. เป็นการส่งเสริมพุทธศิลป์ให้เจริญแพร่หลาย พุทธศิลป์นั้นในชนที่เจริญทางสติปัญญา เขายกย่องว่าเป็นศิลปะอันสุขุมประณีตละเอียดอ่อน เป็นสัญลักษณ์แห่งสันติธรรม และปัญญาชนบริสุทธิ์ (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2552)

ส่วนความเชื่อจากอานิสตสงส์จากการสร้างพระพุทธรูปหรือพุทธรูปที่เป็นองค์ประธานภายในสิม(โบสถ์)วิหารในพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และในพื้นที่แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความเชื่อเกี่ยวกับบุญจากการสร้างพุทธรูปหรือการสร้างพุทธรูปมาไว้ต่างบาทซึ่งมีความคล้ายคลึงกับความเชื่อในการสร้างของไทย

3) พุทธรูปกับวิถีการดำรงชีวิตของชุมชน

วิถีการดำรงชีวิตของชุมชนในอำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทยนั้นมีวิถีที่เกี่ยวพันกับการดำรงชีวิตของประชาชน ดังเช่นประเพณียี่เป็งของจังหวัดเชียงราย ที่จัดขึ้นในเดือนยี่เป็ง ซึ่งคือวันเพ็ญกลางเดือน 12 การจัดงานประเพณียี่เป็งนั้นส่วนใหญ่จะจัดกัน 3 วัน คือเริ่มตั้งแต่วันขึ้น 13 ค่ำ เป็นวันเตรียมงาน วัดใหญ่บางวัดมีการสร้างเรือสำเภาด้วยไม้ไผ่ หรือกาบกล้วย หุ้มด้วยกระดาษ ตั้งไว้ที่ข่วงวัด (ลานวัด) ชาวบ้านร่วมกันนำเครื่องอุปโภคบริโภคมาบริจาคใส่ในสำเภา เพราะคนในล้านนาถือว่า สำเภานั้นเป็นพาหนะที่จะนำวิญญาณของคนเราเดินทางข้ามมหาสมุทรคือโสมภพ เพื่อไปสู่ฝั่งข้างหน้า คือพระนิพพาน บางวัดจะมีการเริ่มเทศน์คัมภีร์เพื่ออุทิศถึงผู้ตาย ซึ่งเรียกว่า "ธรรมทานหาผี" ในวันขึ้น 14 ค่ำ ตอนเช้าศรัทธาชาวบ้านจะนำข้าวปลาอาหารไปทำบุญแด่พระสงฆ์ที่วัด ตอนบ่ายมีการเทศน์คาถาพันอนิสสัมหาเวสสันดร ในวันขึ้น 15 ค่ำ เริ่มฟังเทศน์มหาชาติโดยจะนิยมฟังเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก ซึ่งมีจำนวน 13 กัณฑ์ด้วยกัน และวัตถุสิ่งของที่ชาวบ้านเตรียมไว้ถวายบูชา ก็คือชาวบ้านที่ไม่เคยสร้างพระพุทธรูปถวายไว้เป็นที่สักการะบูชา จะไปจ้างช่างแกะสลักพระพุทธรูปไม้ขนาดต่างๆ แล้วลงรักปิดทอง ที่หน้าฐานพระพุทธรูปจะจารึกชื่อเจ้าของและวันเดือนปีที่ถวาย ตามวัดต่างๆ ในสมัยก่อนจึงมีพระพุทธรูปไม้จำนวนมาก ซึ่งพระพุทธรูปไม้ที่มีอยู่ส่วนมากชาวบ้านจะสร้างถวายในวันเดือนยี่

2.1.2 ภูมิปัญญาด้านการอนุรักษ์

